

incurrit homicidii reatum. Quinta conclusio etiam responsiva: Si quis det operam rei illicitæ, vel etiam det operam rei licitæ non adhibens sufficientem diligentiam incurrit homicidium reatum. Rationes pro his duabus ultimis conclusionibus sunt præcedentes conclusiones, quoniam sunt fundamenta istarum. Difficultates quæ circa prædictos articulos aliquo examine indigent sequenti disputatione pertingentur.

DISPUTATIO XI.

DE HOMICIDIO.

ARTICULUS I.

Utrum liceat alicui occidere seipsum?

I. Ratio dubitandi desumitur ex eo quod in articulo quinto in quo præsens dubium movet S. Thomas inefficaciter probari videtur conclusio illius; probat enim occidere semetipsum mortale peccatum esse, quia contra naturalem inclinationem fit: at non omnis naturalis inclinatio bona est; ergo contra illam facere non malum. Minor patet; tum, quia inclinatio humana in bonum delectabile naturalis est, nec semper bona, ut constat experientia; tum, quia speciem, et individuum conservare, sæpe numero malum est, eidemque resistere bonum. Unde virtus temperantiæ, ac fortitudinis, justitia etiam originalis ad refrænandas naturales affectiones nobis donantur; ergo inefficax est consequentia illa: Fit contra inclinationem naturalem; ergo est peccatum, aut restat probandum illam inclinationem esse bonam.

II. Pro explicatione dictorum, et dicendorum notandum est hominem duas ambasque naturales inclinationes habere, alteram ratione generis, alteram vero ratione speciei. Prima materialis est; secunda formalis, quæ quidem inclinationes

post naturam corruptam sunt sibi invicem contrariæ: *Caro namque concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem*, quia tamen illud alicui dicitur simpliciter naturale, quod formaliter, et secundum speciem convenit (quod enim competit materialiter, solum secundum quid competere dicitur) ideo fit, ut secundum rationem facere contra materialem, id est, contra sensualem inclinationem, ad hominis perfectionem pertineat. Quando ergo dicitur inclinationem, seu amorem vitæ, seu conservationis vitæ, naturalem esse intelligi debet secundum rationem, et consequenter peccatum erit. Est enim inclinatio naturalis ad vivere, quia est inclinatio naturalis ad felicitatem consequendam, quæ quidem nisi per opera a vivente exercita haberi non potest. Relinquitur ergo peccatum esse semetipsum interimere. Ut tamen quale peccatum sit videamus.

III. Dico primo: Occidens sive mutilans seipsum aut proximum, peccat contra justitiam in ordine ad rempublicam et in ordine ad Deum. Itaque tale peccatum habet specialem malitiam in ordine ad hæc duo, nec est solum generalis, et communis ratio injustitiæ imbibita in omni peccato, sed est specialis in isto. Probatur primo in ordine ad rempublicam, quoniam etsi admittamus, quod ex mera hominum voluntate pendet rempublicam constituere, constituta tamen in ipsam transferunt homines totum suum jus, quod ipsi habent; imo quantum

ad hoc supposito quod rempublicam constituunt non est aliqua dependentia in republica a libera voluntate ipsorum, sed naturali jure habet rempublica potestatem, tum ad occidendum malefactores, et bonum commune procurandum, tum etiam jus speciale ad custodiendam vitam suorum civium. Ego qui seipsum, vel alterum occidit sive mutilat, jus reipublicæ violat, quod ipsa habet ad custodiam vitæ suorum civium.

IV. Neque ex his inferas, (ut male aliqui docuerunt) rempublicam habere dominium vitæ civium, non enim princeps, velut Deus potest innocentem in mortem adigere, quod ad rationem dominii esset necessarium, sed tantum ut reipublicæ propugnator, justique custos. Imo neque ipse homo fungitur absoluto suorum membrorum dominio, ut possit ea dum libuerit sibi amputare, sed ut custos vitæ potest illa objicere ad defendendum totum, ac pariter dum putrescunt rescindere. Ita Sotus libro v de justitia et jure, quæstione prima.

V. Ex dictis probata manet prædicta conclusio in ordine ad Deum, quia Deus habet speciale dominium vitæ, ita ut solus ipse sit vitæ dominus, ut dicitur Deut. xxxii: *Ego occidam, et ego vivere faciam*. Ergo peccatum se occidendi specialem rationem malitiæ habet in ordine ad Deum. Patet consequentia, quia hoc peccatum opponitur speciali rationi justitiæ.

VI. Dico secundo: Hæc malitia injustitiæ tam in ordine ad Deum, quam in ordine ad rempublicam non est malitia injustitiæ commutativæ. Ista conclusio quoad utramque partem videtur satis manifeste colligi ex doctrina D. Thomæ supra quæst. lxxix, articulo iii ad secundum, ubi D. Thomas probat peccatum occisionis sui ipsius non esse peccatum injustitiæ in ordine ad ipsum occi-

sum, quia justitia, cui opponitur per se, et directe injustitia non potest esse ejusdem ad seipsum, sic enim ait: « Aliqua persona singularis potest dupliciter considerari. Uno modo secundum se: et sic si sibi aliquod documentum inferat, potest quidem habere rationem alterius peccati, puta intemperantiæ, vel imprudentiæ, non tamen rationem injustitiæ, quia sicut justitia semper est ad alterum, ita et injustitia: alio modo potest considerari aliquis homo, in quantum est aliquid civitatis, scilicet pars, vel in quantum est aliquid Dei, scilicet creatura et imago. Et sic qui seipsum occidit injuriam quidem facit non sibi, sed civitati, et Deo: et ideo punitur tam secundum legem divinam, quam secundum legem humanam. » Ergo optime sequitur per similem formalem consequentiam, quod si particularis civis in ordine ad rempublicam non potest habere rationem justitiæ commutativæ in isto casu, nec etiam cujusvis hominis in ordine ad Deum est justitia commutativa, nec erit peccatum injustitiæ commutativæ, nec in ordine ad Deum, nec in ordine ad rempublicam.

VII. Quod vero non possit esse justitia commutativa in cive particulari ad suam rempublicam, nec in quocumque homine in ordine ad Deum, patet ex allegata doctrina D. Thomæ. Ergo optime sequitur juxta illam quod nec peccatum justitiæ commutativæ possit esse nec in ordine ad Deum, nec in ordine ad rempublicam, cum homo respectu utriusque comparetur ut pars, ut effectus, et ut inferior; justitia autem, et injustitia commutativa versari debet inter æquales.

VIII. Et si objicias cum magistro Bagnez: Nam bene potest esse aliquod peccatum contra aliquam specialem virtutem in aliquo homine,

et tamen quod in illo non possit esse talis virtus, sed aliquid aliud excellentius virtute illa, verbi gratia odium sui ipsius est contra virtutem charitatis, non solum contra virtutem supernaturalem, sed etiam contra charitatem naturalem, et tamen in nullo homine respectu sui ipsius ponitur virtus naturalis charitatis, sed ponitur aliquid excellentius, scilicet inclinatio naturalis ad diligendum seipsum. Et similiter si quis patrem suum occideret, aut mutilaret, peccaret contra justitiam commutativam, si quidem si possibilis esset restitutio teneretur restituere secundum æqualitatem justitiæ commutativæ, et tamen in filio respectu patris non est justitia commutativa, sed aliquid altius, scilicet pietas: ergo quamvis non sit justitia commutativa hominis ad Deum, nec civis ad rempublicam, poterit tamen esse peccatum injustitiæ commutativæ in homine illo, et civis, quia est in illo excellentior virtus in ordine ad rempublicam, et ad Deum.

IX. Respondetur tamen primo, quod si hæc objectio aliquid probaret, utique probaret malam esse consequentiam factam a D. Thoma in illa solutione ad secundum, dum ex hoc quod ejusdem ad seipsum non potest esse justitia infert non posse esse injustitiam, quæ opponitur injustitiæ; hoc autem a multis Thomistis est admittendum. Unde secundo respondetur in particulari, quod objectio illa est parvi momenti, nam odium sui ipsius nullatenus opponitur virtuti naturalis charitatis, quia talis virtus non potest esse in homine in ordine ad seipsum, et sic objectio illa non probat quod intendit, sed potius oppositum, quia illud odium non est vere odium formaliter oppositum virtuti. Et idem verificatur in secundo exemplo allato, nam cum non possit esse vir-

tus justitiæ commutativæ filii ad patrem, nullum peccatum potest ei opponi, quod sit injustitiæ commutativæ: sed peccatum illud opponitur directe virtuti pietatis, quæ essentialiter non est virtus justitiæ, sed solum pars potentialis illius.

X. Dico tertio: Malitia hujus peccati in ordine ad rempublicam est injustitia opposita justitiæ legali, in ordine vero ad Deum habet modum quemdam injustitiæ commutativæ per ordinem ad rem ablatam, non tamen per ordinem ad Deum, quemadmodum dicimus de merito supernaturali beatitudinis, quod habet modum justitiæ commutativæ per ordinem ad præmium, non tamen per ordinem ad Deum præmiantem. Et quidem in ordine ad rempublicam probatur conclusio ex testimonio D. Thomæ jam citato, ubi docet quod injustitia, quæ reperitur in occisione sui in ordine ad rempublicam, est sicut partis ad totum; sed justitia, vel injustitia partis ad totum necessario est justitia vel injustitia legalis, quia talis immediate, et per se respicit bonum commune politicum; ergo vera est prima pars nostræ conclusionis.

XI. Confirmatur, et declaratur ista ratio, nam quamvis inter rempublicam, et aliquem civem ipsius possit reperiri aliquando justitia commutativa in aliquibus commutationibus, quia tunc respublica se habet, ac si illa esset alius particularis civis; sed tamen quamdiu comparatur respublica ut quoddam totum respectu cujuscumque civis, non potest tunc inter civem, et rempublicam reperiri justitia commutativa, sed solum legalis ex parte civis ad rempublicam; ergo cum in hoc peccato occisionis sui ipsius, vel alterius ratio malitiæ, et injuriæ per ordinem ad rempublicam consideretur solum tamquam partis ad

totum solum potest esse injustitia legalis.

XII. Secunda pars conclusionis probatur ex sufficienti enumeratione, quia talis ratio injuriæ in ordine ad Deum quando quis occidit seipsum, vel alterum non habet rationem justitiæ potentialis contra aliquam virtutem, quæ sit pars potentialis justitiæ, videlicet contra religionem, aut penitentiam, nec etiam habet rationem injustitiæ subjectivæ, videlicet legalis, quia hæc respicit bonum commune politicum, nec etiam commutativæ propriæ, et in rigore (ut jam diximus) quia ad rationem istam justitiæ commutativæ requiritur æqualitas extremorum quatenus unum respicit alterum per actum justitiæ, sive injustitiæ commutativæ; ergo relinquatur quod solum habeat modum injustitiæ commutativæ, si tamen comparatur hæc ratio injustitiæ ad rem injuste ablatam nempe ad vitam, non tamen si comparatur ad ipsum Deum, ut in exemplo de merito, et præmio supernaturali diximus.

XIII. Ex quo sequitur, quod si vita ablata posset restitui ab illo, qui eam abstulit talis restitutio haberet quidem modum justitiæ commutativæ per ordinem ad rem ablatam, non tamen esset actus justitiæ commutativæ absolute, quia non est æqualitas extremorum inter restituentem, et Deum, sive rempublicam. Et id ipsum dicimus, si restitutio vitæ fieret patri a filio qui eam abstulit.

XIV. Dico ultimo: Quamvis in peccato occisionis sui vel alterius, et similiter in peccato mutilationis reperitur hæc multiplex ratio malitiæ hactenus explicatæ, nempe injuriæ in ordine ad Deum, et rempublicam, et ad occisum, nihilominus non est multiplex peccatum absolute loquendo, neque etiam in ordine ad confessionem. Probatur,

quia tunc est multiplex peccatum cum multiplici malitia explicanda in confessione, quando una non est intrinseca alteri, etiamsi simul in eodem actu reperiantur plures malitiæ, ut si quis vellet furari propter mœchiam, et inanem gloriam, ibi quamvis solum reperiatur unicus actus peccati, est tamen triplex malitia, quarum una alteri non est intrinseca, sed tantum conjunguntur ex intentione operantis, et sic utraque malitia simul explicanda est in confessione. Cæterum in actu mutilationis, aut occisionis illi primariæ malitiæ quæ in illo actu reperitur contra quintum præceptum decalogi est intrinseca malitia, et intrinsece annexa ea quæ desumitur in ordine ad rempublicam, et simul etiam in ordine ad Deum, quibus sit specialis injuria, ac subinde istæ malitiæ non sunt seorsum explicandæ in confessione necessario, sed sufficit dicere se occidisse, seu mutilasse hominem. Ex quibus ad rationem dubitandi a principio positam, et ex notabili ante conclusiones præmisso satis patet, neque enim specialem aliam exigit expositionem.

ARTICULUS II.

An in remedium totius communitatis possit innocens tradi tyranno?

I. Historia est de Demosthene, quem dum Atheniensis civitas cujus obsidione opprimeretur, tantum dux ille hostis petebat ut incolumen relinqueret civitatem, tunc autem in senatu fabulam luporum retulit, qui ab ovibus canes deposcebant illa vafricie, ut securi postea possent inermem, pavidumque gregem irruere. Dubium ergo præsens eo vergit, an pro salute totius reipu-